

DETG DENTER NUS

MAGAZIN UFFICIAL DALLA VISCHNAUNCA DA DISENTIS/MUSTÉR

03/2026

Votaziun consultativa davart la constituziun communal	4 – 7
Project per la sanaziun dalla Via Alpsu	8 – 11
Stan dallas lavurs da sanaziun dalla Via Cons	14
100 onns Viafier Furca-Alpsu	18 – 19
1799 – Revolta ella Cadi	20

Kurz und bündig

Die dritte Ausgabe des «Detg Denter Nus» dieses Jahres erscheint einen Monat früher als geplant. Der Grund dafür ist eine kommunale Konsultativabstimmung am 27. September 2026. Diese Abstimmung betrifft die Revision der Gemeindeverfassung. Darin können sich die Stimmberechtigten zu fünf Punkten äussern: Soll die Geschäftsprüfungskommission vom Volk oder vom Gemeinderat gewählt werden? Des Weiteren soll die Gemeinschaft der Wählerinnen und Wähler die Fragen beantworten, ob es weiterhin einen Gemeinderat, eine Baukommission und einen Schulrat geben soll. Sollten diese drei Gremien abgeschafft werden, würden deren Aufgaben andersweitig übertragen. Des Weiteren stellt der Gemeindevorstand die Frage des Stimmrechters.

Das «Detg Denter Nus» informiert über die Sanierung der Via Alpsu und den Stand der Sanierungsarbeiten an der Via Cons, sowie über die Sanierungsarbeiten

an der Gassa Sontga Gada. Im Editorial informiert der Präsident des Schulrates, Adrian Bigliel, über die Schulangelegenheiten. Im Weiteren wird über verschiedene Veranstaltungen, die in der Gemeinde stattgefunden haben, sowie über das 100-jährige Jubiläum der Furka-Oberalp-Bahn, heute Matterhorn Gotthard Bahn, berichtet. Im Interview mit dem Personal äussert sich die neue Schulleiterin Vanessa Derungs. Der Samariterverein Disentis präsentiert sich in der Rubrik «Noss'union».

Temps d'avertura dall'administraziun communal

Valeivel per tuts uffecis en casa communal

Spurtegl

Gliendisdis	08.30–11.30	15.00–18.30
Mardis–gievgia	serrau	15.00–17.30
Venderdis	07.30–14.00	serrau

Telefon

Gliendisdis–gievgia	08.00–12.00	13.30–17.00
Venderdis	07.30–14.00	serrau

Igl access en casa communal e l'investa els documents exponi publicamein ein pusseivels durant las uras d'avertura dil spurtegl. Per prender investa els fatgs da baghegiar exponi vegn supplicau da fixar ordavon in termin cugl uffeci da baghegiar. Ulteriur sclariment durant las uras da telefon 081 920 36 36.

Ediziun digitala

Instagram

Facebook

Impressum

Editur

Vischnaunca Disentis/Mustér
Via Cons 2, Caum postal 146
7180 Disentis/Mustér
detgdenternus@disentis.ch

Redacziun

René Epp, Roland Cajacob, Hans Huonder

Fotografia sill'emprema pagina cuviarta

Hans Huonder

Ediziun

1250 exemplars
Cumpara mintga quartal

Layout e grafica

Iuna:mediadesign GmbH,
Via Principala 36, 7166 Trun

Stampat

Stamparia La Tuatschina,
Via Alpsu 62, 7188 Sedrun

Nossa scola – il cor dalla vischnaunca

«Ina scola ei bia dapli che mo in baghetg. Ella ei il liug nua ch'il futur crescha.»

Quella construcziun descriva fetg bein tgei muntada che la scola populara ha per nossa vischnaunca. Rodund 200 scolaras e scholars frequentan actual nossa scola. Cheu emprendan els, sviluppeschan lur talents, amicezias neschan e creschan tier personas cun in bien sacados plein savida e bunas experientschas. Medemamein ei la scola in impurtont liug d'inscunter per famiglias, in impurtont plaz da lavur ed in element decisiv per l'attractivitat da nossa vischnaunca.

Sco bia autras scolas el Grischun sesanfla era la scola populara da nossa vischnaunca en in process permanent da midada. Midadas socialas, novas structuras pedagogicas e svilups tecnologics influenzeschan il mintgadi da scola. Quei porta novas sfidas, denton era grondas schanzas per sviluppar vinavon nossa scola.

In baghetg da scola per las proximas generaziuns

La scola dad oz pretenda auters spazis d'emprender che avon 30 onns. Leu nua ch'il scolast instrueva principalmein avon la classa lavuran ils affons oz individualmein, en gruppas, en projects ni cun agid da mieds digital. Era la promoziun individuala e l'instrucziun integrativa pretendan novas fuormas da spazi. Investar el baghetg da scola vul dir investir el futur da nossa vischnaunca. Famiglias elegian lur domicil era sin fundament d'ina buna purschida da scola. Ina scola moderna rinforza aschia il liug da habitar e da luvrar en nossa vischnaunca.

Las personas d'instrucziun ei il fundament dalla scola

La munconza da personas d'instrucziun qualificadas selai era sentir el Grischun. Era per nossa scola daventa ei adina pli grev d'anflar personas d'instrucziun. La professiun ei semidada fermamein. Sper l'instrucziun accumpognan personas d'instrucziun ils affons individualmein, collavuran cun personas specializadas, meinan discuors cun geniturs, integreschan mieds digital ed adempleschan numerusas incumbensas organisatorias.

Plurilinguitad sco schanza e sfida

La plurilinguitad ei buca mo ina part da nossa identitad culturala, mobein era ina schanza pils

affons. Els emprendan baul da semover denter differents lungatgs, d'enconuscher autras culturas e da sviluppar aviartadad enviers auters carstgauns. Quella diversitad pretenda denton era sustegn individual. Buc tuts affons entscheivan cullas medemas premissas linguisticas. Nossa scola vesa la diversitad sco schanza e contribuescha activamein alla promoziun dil lungatg romontsch.

Digitalisaziun

Ils mieds digital accumpognan il mintgadi da nos affons. Perquei duei la scola preparar els sin lur veta en connex cul mund digital. Ils affons duein emprender da duvrar ils mieds digital cun senn critic, da giudicar novitads e da sedepurtar cun responsablada ellas medias socialas. Igl enorm svilup ella branscha d'IT pretenda in intensiv e custeivel manteniment dall'infrastructura d'IT. Ina sfida per mintga scola.

Communabel vinavon

Persunas d'instrucziun, direcziun da scola, cussegl da scola, geniturs, personas da survetsch e la vischnaunca collaboreschan culla medema finamira: Crear las meglieras cundiziuns pil futur da nos affons. L'educaziun ei ina dallas impurtontas investiziuns che nus savein far. Ella decida davart las schanzas da nos affons, davart il futur da nossa vischnaunca e davart l'attractivitat da nossa regiun. Quei pretenda investiziuns, engaschi e la voluntad da sesviluppar cuntinuada. Mo quei ei in'investiziun che renda – buc mo per varga 200 scolaras e scholars dad oz – mobein era per tuttas generaziuns che suonan.

Adrian Bigliel,
president dil cussegl da scola

Revisiun dalla constituziun communal – damondas strategicas

- In'adattaziun dalla cumissiun da gestiun giavischada entras ina moziun inoltrada dil cussegl da vischnaunca pretenda ina revisiun parziala dalla constituziun communal.
- La suprastanza communal less gest nezegiar quella caschun per prender en mira ina revisiun objectiva e cumplexsiva dalla constituziun communal.
- Per sentir il puls dalla populaziun e per dar la direcziun strategica duess il pievel saver s'exprimer tier entginas damondas impurtontas en connex cullas structuras dalla vischnaunca en rama d'ina votaziun consultativa.
- Ils resultats dalla votaziun consultativa vegnan analisai e san gidar da formar las finamiras strategicas a liunga vesta per saver sviluppar nossa vischnaunca a moda proactiva ensemen culla populaziun.
- Las damondas vegnan suttamessas a nossas vischinas ed a nos vischins a caschun dalla votaziun dils 27 da settember 2026.
- Temas dallas damondas:
 - cumissiun da gestiun
 - cussegl da vischnaunca
 - cumissiun da baghegiar
 - cussegl da scola
 - habilitad da votar

Il settember 2024 ha il cussegl da vischnaunca acceptau la moziun «Rinforzar la posiziun dalla cumissiun da gestiun» ch'ei vegnida inoltrada ils 20 da zercladur 2024 d'entginas cusseglieras e cussegliers. Las midadas giavischadas ella moziun pretendan ina revisiun parziala d'entgins artechels dalla constituziun communal. La suprastanza communal less gest nezegiar quella caschun per prender en mira revisiun cumplexsiva dalla constituziun communal ed aschia instradar las adattaziuns necessarias.

La constituziun communal fuorma la basa legala da nossa vischnaunca. Ella definescha las structuras politicas ed organisatorias sco era las cumpetenzas e las incaricas dils pli impurtonts da vischnaunca. La davosa revisiun cumplexsiva dalla constituziun communal ei succedida igl onn 2008. Igl onn 2013 ha ei aunc dau ina revisiun parziala en connex culla cumissiun da gestiun el rom d'ina iniziativa dil pievel.

La procedura per la revisiun dalla constituziun communal preveda in'elaboraziun entras la suprastanza communal ensemen cun ina cumissiun speciala. La versiun elaborada dalla cumissiun speciala vegn pre-deliberada dil cussegl da vischnaunca e va silsunter en votaziun dil pievel per approbaziun.

Per sentir il puls dalla populaziun e per dar la direcziun strategica allas istanzas che lavuran vid la revisiun

Ils 27 da settember 2026 duei il suveran s'exprimer davart entginas damondas fundamentalas che pertuccan la constituziun communal. Foto Hans Huonder

dalla constituziun communal duess il pievel saver s'exprimer tier entginas damondas impurtontas en connex cun las structuras dalla vischnaunca el rom d'ina votaziun consultativa.

Sin las suandontas paginas las tschun damondas cun explicaziuns sco era culs avantatgs e disavantatgs en cass d'ina midada dallas structuras existentas. Las damondas vegnan suttamessas consultativ alla populaziun a caschun dalla votaziun dils 27 da settember 2026.

Damonda 1

(giavisch ord la moziun «Rinforzar la posiziun dalla cumissiun da gestiun»)

Cumissiun da gestiun

Damonda

Dapi l'approbaziun dall'iniziativa dil pievel igl onn 2013 ei la cumissiun da gestiun in gremi independent che vegn eligius dil pievel. Avon quei termin ei la cumissiun da gestiun stada in gremi parlamentar, eligius dil cussegl da vischnaunca. El futur duei la cumissiun da gestiun esser:

- In gremi independent, eligius dil pievel (sco tochen dacheu).
- In gremi parlamentar, eligius dil cussegl da vischnaunca (cun dar la pusseivladad dad era eleger ina entochen duas persunas externas dil fatg).

Informaziuns

Avon l'iniziativa dil pievel digl onn 2013 era la cumissiun da gestiun in gremi parlamentar, eligius dil cussegl da vischnaunca (concept 2008). Dapi l'approbaziun dall'iniziativa ei la cumissiun da gestiun in gremi independent dil cussegl da vischnaunca che vegn eligius dil pievel. La moziun «Rinforzar la posiziun dalla cumissiun da gestiun», inoltrada ils 20 da zercladur 2024 dil cussegl da vischnaunca, pretenda da reveder la constituziun communal culla finamira da rinforzar la posiziun dalla cumissiun da gestiun el senn dil concept 2008, denton cun dar la pusseivladad d'era eleger ina entochen duas persunas dil fatg ordeifer il gremi dil cussegl da vischnaunca. Las incaricas dalla cumissiun da gestiun ein regladas en art. 54 dalla constituziun communal.

En cass che la cumissiun da gestiun duess puspei esser in gremi parlamentar, eligius dil cussegl da vischnaunca, havess quei suandonts avantatgs, resp. disavantatgs:

Avantatgs

- La cumissiun da gestiun fuss pli datier dils fatgs dalla vischnaunca e havess aschia la pusseivladad d'intervignir el rom dallas discussiuns parlamentaras.
- La cumissiun da gestiun havess la funcziun d'ina cumissiun predeliberanta.

Disavantatgs

- La cumissiun da gestiun fuss buca pli independenta dils fatgs politics dalla vischnaunca.
- L'incumbensa da survigilanza dils fatgs e dallas proceduras politics savess buca vegnir ademplida a moda independenta.

Damonda 2

Cussegl da vischnaunca

Damonda

Tgei gremi duess decider el futur davart las fatschentas dalla vischnaunca che survargan las cumpetenzas finanzialas dalla suprastanza communal, ston denton buca vegnir decididas all'urna?

- Cussegl da vischnaunca (sco tochen dacheu).
- Radunonza communal.

Informaziuns

La vischnaunca da Mustér enconuscha in cussegl da vischnaunca dapi igl onn 1972.

Gia en vesta alla revisiun totala dalla constituziun communal igl onn 2008 ei vegniu discussiunau, schebein ins vul mantener il sistem parlamentar cun in cussegl da vischnaunca ni reintrodur la radunonza da vischnaunca. En ina retschercha da meinis han da gliez temps 340 votants ni 61% vultu mantener il cussegl da vischnaunca. El cantun Grischun enconuschan 15 vischnauncas in parlament communal, las autras vischnauncas enconuschan la radunonza da vischnaunca sco organ legislativ.

Las cumpetenzas dil cussegl da vischnaunca ein stipuladas en art. 36 dalla constituziun communal.

L'alternativa tiel cussegl da vischnaunca fuss l'introducziun d'ina radunonza da vischnaunca.

Ina reintroducziun dalla radunonza da vischnaunca enstagl dil cussegl da vischnaunca havess suandonts avantatgs e disavantatgs:

Avantatgs

- Tuttas persunas cun dretg da votar han la pusseivladad da separticipar allas radunonzas da vischnaunca per decider davart las fatschentas el rom da sias cumpetenzas.
- Ei duvrass buca pli 15 persunas ch'ein prontas da sefatschentar intensivamein dallas fatschentas dalla vischnaunca.

Disavantatgs

- Gruppaziuns cun interess particulars han la pusseivladad d'influenzar ina fatschenta entras mobilisaziun.
- Pli paucas persunas sefatschentan intensivamein dils fatgs da vischnaunca.
- Per persunas giuvnas ei in parlament pli adattaus per far ils emprems pass politics.

Damonda 3

Cumissiu da baghegiar

Damonda

A tgei gremi duei la suprastanza communal delegar el futur la responsabladad pils fatgs da baghegiar?

- Cumissiu da baghegiar (sco tochen dacheu).
- Giunta da baghegiar (menader digl uffeci da baghegiar e gerau responsabel).

Informaziuns

Tenor igl uorden da fatschentas vertent ha la suprastanza communal delegau la responsabladad davart ils fatgs da baghegiar alla cumissiu da baghegiar. La cumissiu da baghegiar ei reglada ella constituziun communal en art. 57. L'organisaziun, l'incarica e las competenzas dalla cumissiu da baghegiar sedrezzan tenor art. 6 dalla lescha da baghegiar. La cumissiu da baghegiar secumpona da tschun commembras ni commembers che s'entaupan per regla mintga treis jamnas per tractar ils fatgs da baghegiar actuals. In'alternativa ei d'abolir la cumissiu da baghegiar e da delegar la responsabladad pils fatgs da baghegiar al menader digl uffeci da baghegiar ensemen cul gerau responsabel (giunta da baghegiar).

L'aboliziun dalla cumissiu da baghegiar cun delegar la responsabladad ad ina giunta da baghegiar havess suandonts avantatgs e disavantatgs:

Avantatgs

- Las proceduras da baghegiar vegnan pli efficientas e nunbirocraticas. Il temps naven dalla damonda entochen tier la lubientscha da baghegiar per cass buca dispiteivels sereducess.
- Ei basegna buca pli tschun persunas che s'entaupan mintga treis jamnas per s'occupar intensivamein dils fatgs da baghegiar.

Disavantatgs

- Pli paucas persunas independentas s'occupan dils fatgs da baghegiar.
- La responsabladad sto vegnir purtada da pli paucas persunas.

Damonda 4

Cussegl da scola

Damonda

Tgei gremi duei esser responsabels e survigilar el futur il menaschi da scola e da scoletta?

- Cussegl da scola (sco tochen dacheu).
- Giunta da scola (meinascola, gerau responsabla e meinafatschenta).

Informaziuns

Tenor ils artichels 49–51 dalla constituziun communal cumpeta la direcziun e la survigilanza dil menaschi da scola al cussegl da scola. Quel secumpona da tschun commembras ni commembers. Il commember dalla suprastanza, incumbensaus cul scolaesser, ei ex-officio commember dil cussegl da scola e la meinascola fa part dallas sedutas dil cussegl da scola cun vusch consultativa.

In'alternativa ei d'abolir il cussegl da scola e surdar la direcziun e la survigilanza dil menaschi da scola alla meinascola ensemen cun la gerau responsabla ed il meinafatschenta dalla vischnaunca (giunta da scola). Tenor lescha da scola dil cantun (art. 92) sto il gremi strategic dalla scola consistier ord min. treis persunas.

L'aboliziun dil cussegl da scola cun surdar la responsabladad alla giunta da scola havess suandonts avantatgs e disavantatgs:

Avantatgs

- Ei basegna buca pli tschun persunas che s'entaupan regularmein e che s'occupan intensivamein dils fatgs dil scolaesser.
- La birocrazia vegness reducida e las vias da decisiun pli cuortas.

Disavantatgs

- Pli paucas persunas independentas s'occupan dils fatgs dil scolaesser.
- La responsabladad sto vegnir purtada da pli paucas persunas.

Damonda 5

Habilitad da votar

Damonda

Naven da tgei vegliadetgna duessen persunas ella vischnaunca da Mustér astgar votar?

- 16 onns.
- Tenor cantun Grischun.

Informaziuns

Tenor la constituziun communal vertenta han ils burgheis svizzers il dretg da votar en nossa vischnaunca quei mument ch'ei han cumplenu il 18avel onn da naschientscha ed ein buca ugadai pervia da malsogna ni fleivlezia dil spért. Il cantun Grischun ei dapresent vid analisar in eventual sbassament da vegliadetgna. La votaziun persunter ha medemamein liug ils 27 da settember 2026.

La damonda ei, schebein nossa vischnaunca vul independentamein da cantun e Confederaziun sbassar la vegliadetgna da votar per fatgs communal (senza dretg da vegnir eligius) sin 16 onns ni s'adattar consequent alla lescha dil cantun Grischun.

La reducziun dalla vegliadetgna da votar havess suandonts avantatgs e disavantatgs:

Avantatgs

- Dapli persunas giuvnas san separticipar allas votaziuns communalas suttamessas alla votaziun all'urna ed aschia decider activamein davart lur futur.
- Persunas giuvenilas vegnessen integradas pli baul ellas proceduras politicas quei che promovess igl interess per la politica.

Disavantatgs

- Persunas denter 16 e 18 onns havessen la pusseivladad da votar, schegie ch'els han aunc buca contonschiu la maiorenitad.
- Bia persunas sut 18 onns sesanflan aunc en ina scolaziun, vivan el ravugl dalla famiglia a casa e portan negina responsabladad finanziaria (capientscha per grevas fatschentas).

Procedura

Suenter la **votaziun consultativa dils 27 da settember 2026** vegnan ils resultats analisai e documentai avon ch'ils gremis responsabels semettan vid la lavur da revisiun. Quella vegn accumpignada aschibein dalla suprastanza communal sco era dad ina cumissiun speciala che vegn elegida il december 2026 dil cussegl da vischnaunca. L'elaboraziun dalla constituziun vegn a cuzzar entochen miez digl onn 2027, aschia che quella sa vegnir approvada dil cussegl da vischnaunca e silsuenter dalla populaziun sil pli tard igl atun 2027.

La constituziun communal fuorma la basa strategica da nossa vischnaunca ed ei in zun impurtont element pil bein funcziunar dallas proceduras da vischnaunca. Igl ei impurtont ch'ils responsabels sentien il meini dallas convischinas e dils convischins. Ei fagess plascher sche mintgin che ha la pusseivladad, separticipass alla votaziun consultativa dils 27 da settember 2027. Bien engraziament persunter.

Suprastanza communal

Sanaziun totala dalla Via Alpsu – project e credit

- La Via Alpsu sil tschancun Via da Scola entochen alla punt Val Acletta sto vegnir sanada.
- Sin quei tschancun sesanflan pliras fermadas dil traffic public che ston era vegnir sanadas e construidas el rom dalla lescha per personas cun handicap (Via da Scola, Cucagna e Via Clavaniev).
- La sanaziun totala cumpeggia la construcziun cumpleta dalla via, dil passapei e dallas fermadas.
- El rom dalla sanaziun cumpleta eis ei era planisau d'adattar, remplazzar e cumpletar tut ils conducts che sesanflan el tgierp dalla via sco era l'illuminaziun publica.
- Ils cuosts totals per la vischnaunca muntan a 1'395'000.– francs.

Gia igl onn 2021 ha igl Uffeci da construcziun bassa dil cantun Grischun vuliu instradar la sanaziun dalla cuvrida dil stradun cantunal sil tschancun dalla Via da Scola entochen alla punt Val Acletta. Tier l'elavuraziun dil project ei semussau che sulettamein ina sanaziun sempla dalla cuvrida ei buca pusseivla, damai che passapei e fundaziun dalla via corrispundan buca allas pretensiuns tecnicass, respectivamein da segirtad. Consequentamein ha il project priu ina dimensiun pli gronda.

La vischnaunca haveva dau la prioritad alla Via Cons ed aschia giavischau da spustar la sanaziun per entgins onns. Sinaquei ha il cantun lu preferiu il remplazzament dalla punt Val Clavaniev ch'ei vegnius realisau duront igl onn 2025.

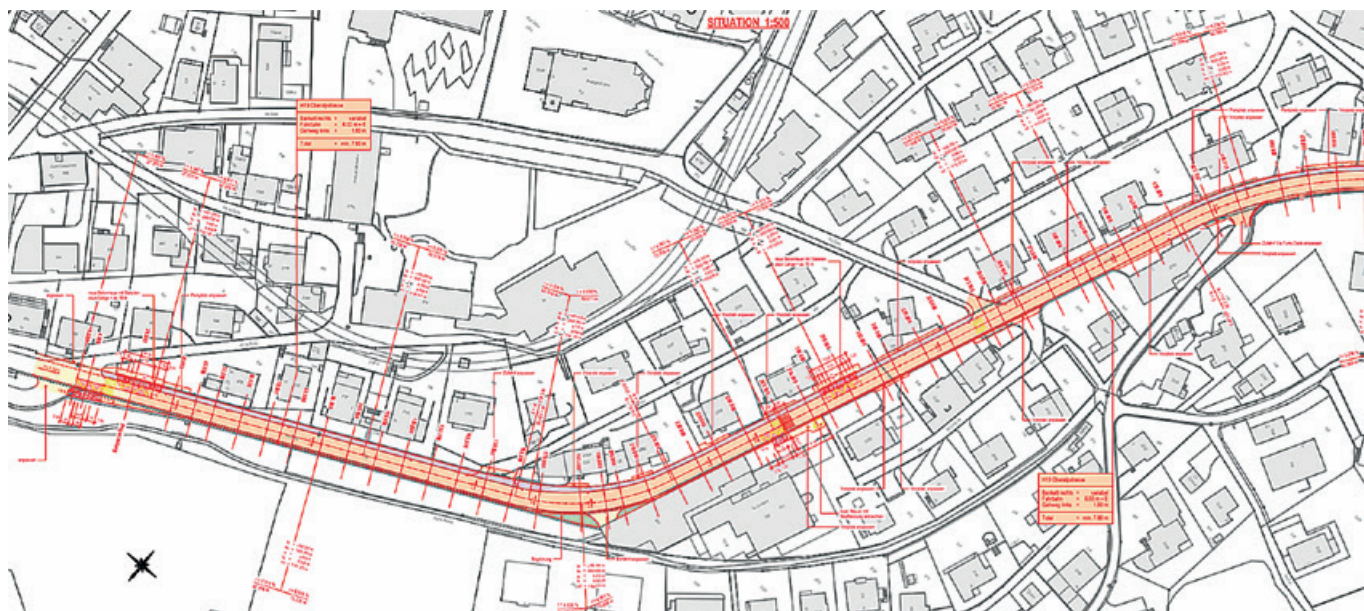
Sil tschancun Via da Scola entochen alla punt Val Acletta sesanflan pliras fermadas dil traffic public che ston era vegnir sanadas e construidas el rom dalla lescha per personas cun handicap. Entras realisar las

fermadas ensemen culla sanaziun dalla Via Alpsu sa vegnir nezegiau sinergias. La sanaziun dallas fermadas vegn subvenziunada dil cantun. Quei ei denton ligiau vid in termin da realisaziun.

Il plan da finanzas ed investiziun dalla vischnaunca pils onns 2025–2035 ed il preventiv 2027 dil cantun cuntegnan la sanaziun dalla Via Alpsu sin quei tschancun. Il project sco tal vegn realisau dil cantun sut l'egida digl Uffeci da construcziun bassa.

Project

La sanaziun totala cumpeggia la construcziun cumpleta dalla via sco era dil passapei. Las adattaziuns vid possess privat che cunfinescha culla via succedan tenor basegns. Mintga proprietari da terren ha la pusseivladad da nezegiar las sinergias sin agen quen per ina sanaziun da siu terren. Sco gia menziunau vegnan las fermadas dil traffic public era gest sanadas

Plan da situaziun dalla Via Alpsu cullas parcellass cunfinontas.

resp. completadas. Ei setracta dallas fermadas Via da Scola, Cucagna e Via Clavaniev.

El rom dalla sanaziun completa eis ei planisau d'adattar, remplazzar e completar tut ils conducts che sesanflan el tgierp dalla via. Specialmein eis ei necessari da remplazzar la deflussiun dall'aua, la quala ei en in miserabel stan. La Corporaziun d'aua Spina da Vin completescha ed adattescha il medem mument siu conduct. Quei vala era per la reit da telecomunica-ziun e pil providiment electric. Tuts pertuccai separ- ticipeschan vid ils cuosts.

Survesta dils cuosts

Stradun, passapei e fermadas traffic public

Ils cuosts totals dil project muntan tenor calculaziun
 da cuosts 4'500'000.– francs. Quels vegnan reparti-
 denter igl Uffeci cantunal da construcziun bassa e la
 vischnaunca. Il cantun surpren rodund 3'170'000.–
 francs pil stradun. Ils ulteriurs cuosts vegnan ados-
 sai alla vischnaunca. Per las fermadas dil traffic public
 retscheiva la vischnaunca da Mustér dil cantun ina
 contribuziun da 30%. Aschia secumpona la part finan-
 ziala per la vischnaunca sco suonda:

Cuosts passapei	820'000.-
Cuosts fermadas traffic public	245'000.-
Contribuziun per traffic public (ÆV GR)	66'000.-
Total incl. 8.1% tpv	999'000.-

Canalisaziun

La canalisaziun d'aua tschuffa ei ina cumpart dalla reit publica da canalisaziun dalla vischnaunca. La canalisaziun d'aua schubra resta en proprietad dil cantun. Tenor lescha cantunala da vias ha la vischnaunca da procurar che la canalisaziun ed ils tumbins da deflussiun vegnan schubergiai e derschentai periodicamein. Ils cuosts per la canalisaziun sepresentan suandotamein:

Cuosts canalisaziun aua tschuffa	120'000.–
Cuosts canalisaziun aua schubra (cumpart)	170'000.–
Total incl. 8.1% tpv	290'000.–

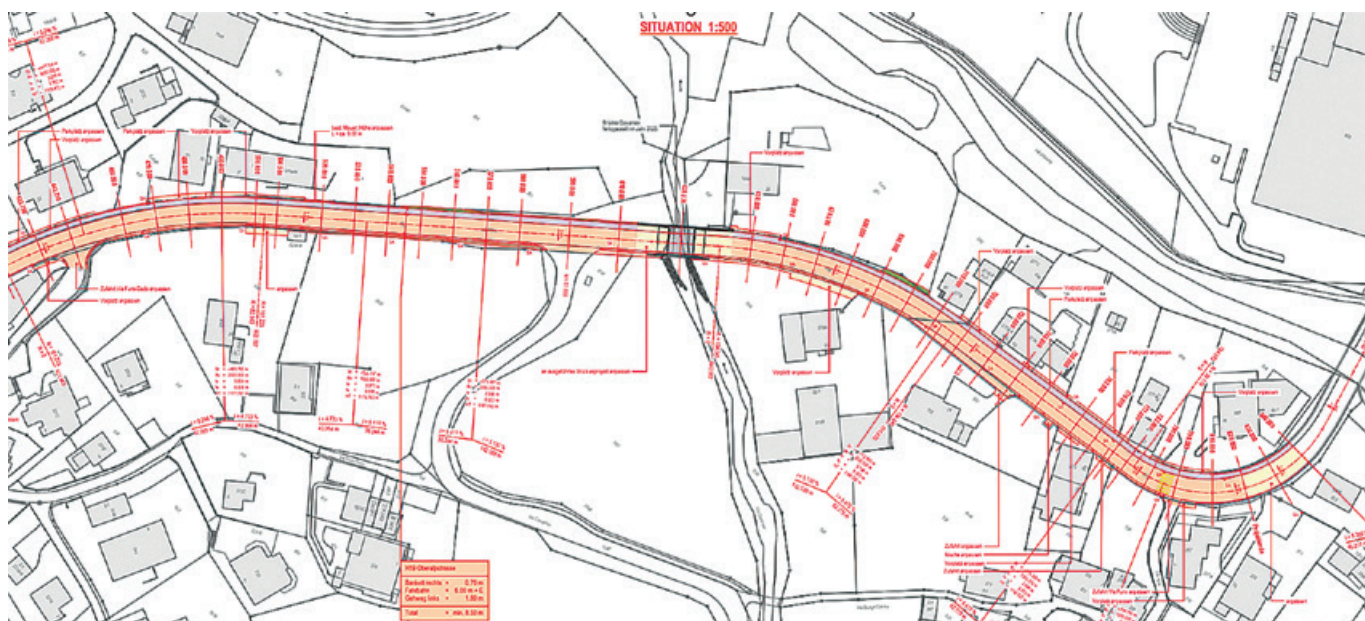
Illuminaziun publica

L'illuminaziun publica vegn medemamein integrada el project dalla sanaziun dalla via cantunala. Ils candelabers vegnan denton mo remplazzai en cass che quels ein donnegiai. Ils conducts vegnan midai ora, resp. cumpletai. La finamira ei da saver spargnar cuosts per forza electrica.

Els cuosts per l'illuminaziun publica sepresentan sco
 suonda:

Lavurs vid la reit	50'000.-
Lavurs d'impressari	35'000.-
Candelabers	21'000.-
Total incl. 8.1% tpv	106'000.-

> cuntinuaziun pagina 10

Finanziaziun

La finanziaziun succeda tenor norma dallas prescripziuns dalla lescha cantunala da vias. Tenor quella sto la vischnaunca surpender cumpleinamein ils cuosts per la sanaziun dil passapei.

Il proprietaris dils conducts da provediment han da surpender ils cuosts effectivs pil sfoss sco era ils cuosts da material e dall'installaziun. Il cuosts dalla canalisaziun per la deflussiun dall'aua dalla via che duei per part era survir sco lingia da transport per l'aua schubra vegnan reparti denter la vischnaunca ed il cantun sin basa dil quantum d'aua.

Il cuosts per la canalisaziun publica vegnan finanzia cun mieds ord la finanziaziun speciala canalisaziun e serenera. Quei vala era per la cumpart communal alla deflussiun dall'aua schubra ordeifer il stradun cantunal.

La realisaziun da quei project ei pusseivla mo en cumbinaziun culla sanaziun dil stradun cantunal.

Realisaziun

Las lavurs ein instradadas entras igl Uffeci da con-

strucziun bassa dil cantun Grischun e vegnan planisadas e survegiladas da quel. Il project vegn exequius enteifer treis onns. Il project duei vegnir realisau en duas etappas.

- Etappa 2027: Via da Scola – Via Cons.
- Etappa 2028: Via Cons – punt Val Clavaniev, resp. punt Val Acletta.

La construcziun brutta culla cuvrada e la sanaziun e completaziun dallas lingias da provediment succedan il onn 2027 e 2028. Igl onn 2029 eis ei previu da cuntinuar culla cuvrada fina.

Resumau constatein nus ch'ei setracta d'ina ovra comunabla dil cantun Grischun e dalla vischnaunca da Mustér che vegn realisada il proxims treis onns. Fer-ton ch'il cantun surpren cuosts ell'altezia da rodund 3,17 milliuns francs, sto la vischnaunca separticipar tenor lescha cantunala cun biebein 1,39 milliuns francs vid il project. La realisaziun ei pusseivla sulet-tamein sche omisdus partenaris separticipeschan.

Suprastonza communal

La part dil vitg pertuccada dalla Via Alpsu.

La Via Alpsu ha da basegns d'ina sanaziun.

Il project da sanaziun dalla Via Alpsu ei pusseivels sulettamein sche omis dus partenaris separticipeschan: Cantun Grischun e vischnaunca da Mustér. Fotos Vischnaunca Disentis/Mustér

«La Svizra ei ina naziun da voluntad»

Il deputau, advocat e pur Reto Crameri da Surava ha tenui il plaid pil di dalla fiasta naziunala a Mustér. El ha fatg in excuors ella historia dalla Confederaziun, dend in'eglija sin problems actuals. Siu motto: Dapli federalissem enstagl centralissem.

«Vus essas forsa sedumandai co ei sa dar ina cumbinaziun da politicher, advocat e pur. Atgnamein eis ei fetg sempel: Carschius si en Val Alvra sil menaschi puril dils geniturs hai jeu adina detg ch'jeu vegli far il pur. Il studi da giurisprudenza ha lu menau mei a Berna ed jeu sun s'interessaus per la politica e vegnius eligius cun 20 onns ella suprastanza communal da Surava. Suenter igl examen d'avocat hai jeu lu detg: Schia, ussa stoss Ti aunc far enzatgei endretg ed jeu hai entschiet e terminau il Plantahof cun scolaziun agricola.»

En siu plaid per la fiasta naziunala ha Reto Crameri fatg in excuors ella historia dalla Confederaziun. El ei sere-

gurdaus dall'entschatta dil 19avel tschentaner. Lu ein biars Grischuns emigrai per motivs da surpopulaziun e paupradad: «Naven dalla mesadad dil 19avel tschentaner ei il turissem sesviluppau el Grischun, il qual ha survegniu ulteriur slontsch cun la construcziun dalla Viafier retica e la Viafier Furca-Alpsu. Per nus sco indigens ei il turissem ina schanza, era da mussar a nos hosps tgei che fatschenta nus e cun tgei sfidas che nus havein da sbatter.»

«La Svizra ei ina naziun da voluntad: Cuntrari allas tiaras vischinontas unescha nus buca il lungatg comunabel, la confessiun communabla ni la tempru spirontamein urbana ni rurala. Na, nus unescha la voluntad da formar ina naziun. E da quella voluntad duessen nus haver quita. Nus havein en Svizra ina democrazia vivida, nua che mintgin e mintgina sa conceder. Deplorablamein eis ei denton aschia che decisiuns che vegnan pridas dalla glieud el liug vegnan adina pli savens viultas sin in scalem pli ault – seigi quei da dertgiras ni autoritads politicas.»

Reto Crameri ei era sededicaus ad entginas decisiuns dils davos onns che caschunan adina puspei discussiuns. «Ella planisaziun dil territori ha ei per exempel num ella lescha federala che zonas da baghegiar surdimensiunadas ein da rezonar. Quella construcziun che tuna all'emprema egliada raschuneivla ei il mument ina gronda sfida per las vischnauncas el Grischun: Nus stuein dezonar varga tschien hectaras terren da baghegiar. Il medem mument mauncan a nus el Grischun rodond 2000 habitaziuns. E la lescha da secundas habitaziuns presta medemamein sia contribuziun alla scartezia da habitaziuns.»

In'otra discussiun ei il diever futur dils mises. «Tgei duei schabegiar cun quels clavaus? Duessen els ir en decadenza ni duein els vegnir duvrai auter?» Encunter la veglia dil Cussegl grond Grischun ha «Bundesbern» decidiu ch'ei vegni buca en damonda che clavaus en mises sappien vegnir baghegiati entuorn. Semeglientas sfidas dat ei pertuccont la problematica dils animals da rapina gronds.»

Concludend siu plaid di Reto Crameri: «Per formar ina naziun da voluntad drova ei respect e capientscha vicendeivla. Mo aschia sa ei reussir da formar era ils proxims tschentaners ina ferma naziun che tegn petg allas influenzas d'ordeifer e che mantegn sidretg las vertids svizras sco spargnusadad, mudestadad, segirtad giuridica, atgna responsablada e solidaritad.»

Reto Crameri (sen.) ensemen cul president communal René Epp. Foto Vischnaunca Disentis/Mustér

Gassa Sontga Gada en niev vestgiu

El decuors da questa primavera e dall'entschatta dalla stad ei vegniu luvrau rodund tschun meins vid la sanaziun dalla Gassa Sontga Gada. Ussa se presenta ella en in niev e plascheivel vestgiu ed envida da far ina spasegiada. La sanaziun dalla via ei stada necessaria. D'ina vart per rugalar ils mirs, da l'autra vart per meglierar il fundament dalla via sco tala. La primavera ni da temps cun bia plievgia serimnava aua e glatsch ella via.

Sustegn da pliras varts

Igl entir project da sanaziun dalla gassa, respectivamein dalla via historica d'Acla da Fontauna entochen a Vergera sur Mumpé Medel, ei calculaus cun cuosts dad 1,1 milliuns francs. L'etappa culla Gassa Sontga Gada ha custau rodund 450'000 francs. Per l'investiziun vid la gassa obtegn la vischnaunca in sustegn finanziel dil cantun, dalla Confederaziun e dil Fond svizzer per la cuntrada ell'altezia da totalmein 75%. In semegliont sustegn duess ei era dar per la proxima etappa entochen a Vergera.

Via Franciscana

La Gassa Sontga Gada era pli baul ina part dalla reit da colligiaziun dalla Via Franciscana del Lucomagno. Marcadonts, pelegrins e saumners, mo era imperaturs sco Otto I. e Friedrich I. Barbarossa nezegiavan la via per lur viadis. La Via Franciscana menava da Constanza entochen a Pavia sin ina distanza da 510 km.

Hans Huonder

La Gassa Sontga Gada ch'ei sanada envida da far ina spasegiada.

Las plantas per liung d'ina part dalla gassa porschan umbriva e procuran per ina biala culissa.

Il manteniment dils mirs schetgs ei reussius cumpleinamein.

La Gassa Sontga Gada vegn buca mo apprezzada d'indigenas ed indigens, mobein era dils hosps da vacanzas e turists.

Mirs schetgs e fundament dalla via ein semtgai pils proxims decennis.

Rodund tschun meins han las lavurs da sanaziun dalla Gassa Sontga Gada cuzzau. Fotos Hans Huonder

Sanaziun dalla Via Cons – stan actual dallas lavurs

Las lavurs s'avonzan tenor plan

Culla sanaziun dalla Via Cons realisescha la vischnaunca da Mustér in impurtont project d'infrastructura. La via representa in'avertura zun impurtonta el territori da Cons e ha ton per vischinas e vischins sco era per differents stabiliments communal in impurtonta funcziun. Las lavurs currentas han la finamira da megliar la segirtad e da mantener l'infrastructura communal a liunga vesta.

Gia dapi in temps marschan las lavurs tecnicas, la projectaziun sco era la coordinaziun culs posts specialisai, ils gestinaris da lingias sutterraneas e las interpresas da construcziun. El rom dil project vegnan differents etappas da construcziun realisadas e coordinadas regularmeins a caschun da sedutas sil plazzal.

Dapli che mo ina sanaziun da via

La sanaziun serestrenscha buca sulettameins silla renovaziun dil vial. Il medem mument vegnan differents stabiliments existents examinai e renovai ni adattai leu nua ch'igl ei necessari. Leutier s'audan cunzun lavurs el sector dils conducts sutterraneas. La stretga coordinaziun denter lavurs da construcziun bassa e construcziun da conducts lubescha da nezegiar sinergias e sa evitar scavaments futurs.

Progress da baghegiar actual

Las lavurs han saviu vegnir exequidas entochen ussa per gronda part tenor program da baghegiar. Actual vegnan las lavurs restontas e dil contuorn dallas empremas treis etappas da construcziun cuntinuadas e terminadas. Il medem mument cuoran las preparativas per la proxima fasa da construcziun.

La quarta etappa da construcziun sil tschancun Raiffeisen entochen halla Cons ha entschiet ils 24 d'ust 2026. Parallelmeins vegnan lavurs pendentas dallas etappas gia exequidas aunc terminadas e purificadas.

Las lavurs da cuvrida, previdas igl atun, restan vinavon part dil program da terminis e duein vegnir exequidas sco previu. Ils responsabels dil project dattan gronda peisa ch'ei detti, malgrad singuls spustaments da terminis, negins retardaments e negins cuosts supplementars per la vischnaunca.

Muntada per la vischnaunca

La Via Cons s'auda tier l'infrastructura da vias che vegn nezegiada mintga di da numerusas vischinas e vischins. In'avertura pil traffic che funcziuna fuorma la basa per habitar e luvrar. Investiziuns ell'infrastructura communal prestan perquei in impurtonta contribuziun vid la qualitat da viver sco era vid il svilup persistent da Mustér.

Culla sanaziun persequitescha la vischnaunca la finamira da mantener a liunga vesta l'infrastructura existenta, da migliurar vinavon la segirtad dil traffic e d'orientar ils stabiliments tecnicos allas pretensiuns futuras. Il medem mument vegn garantiu entras la realisaziun coordinada da differents lavurs che las investiziuns succedien aschi economicameins sco pusseivel.

Engraziament alla populaziun

Projects da baghegiar da tala dimensiun ein adina colligai cun restricziuns durant l'execuzione. La vischnaunca engrazia perquei allas vischinas ed als vischins pertuccai per lur capientscha e pazienza durant il temps da baghegiar. Ils responsabels fan tut il pusseivel per minimar ils impediments aschi fetg sco pusseivel e da far avanzar las lavurs a moda efficienta. La vischnaunca vegn era vinavon ad informar regularmeins davart il progress dallas lavurs e less engraziar a tuts pertuccai per la collaboraziun constructiva.

Sandro Muscas, menader infrastruttura

Las lavurs da sanaziun dalla Via Cons s'avonzan bein. Foto Hans Huonder

Mutaziuns da persunal

Ursina Murer-Fatzer

Ursina Murer-Fatzer ha entschiet il mars 2026 sco collaboratura per fatgs da baghegiar. Ursina ei gia stada engaschada naven digl onn 2017 entochen 2022 sco collaboratura dall'administraziun communal. Nus havein plascher che Ti eis puspei ina part da nies team e giavischin a Ti bia plascher e bia satisfaziun en Tia nova sfida.

Ursina Murer-Fatzer

Damian Deplazes

Dapi il november 2025 fa Damian Deplazes puspei part dil team dil menaschi tecnic sco selvicultur da project. Damian ei gia staus engaschus ils onns 2023 e 2024 ella medema funcziun. Nus selegrein che Ti eis turnaus anavos e giavischin a Ti bia satisfaziun e plascher en Tia funcziun tiel menaschi tecnic dalla vischnaunca da Mustér.

Damian Deplazes

Ursina ed Othmar Lutz

Ursina ed Othmar Lutz ein ils novs pedels dalla scola da Mustér. Ursina Lutz ha entschiet il mars 2026 cun sia nova funcziun ed Othmar Lutz ei suandaus il matg 2026. Ad els dus giavischin nus tut bien e bia plascher vid quella biala lavur ella sparta dil scolaresser dalla vischnaunca da Mustér.

Ursina ed Othmar Lutz

Vanessa Derungs

Il mars 2026 han il cussegl da scola e la suprastanza communal astgau elegier Vanessa Derungs sco nova meinascola da nossa scola populara naven digl onn da scola 2026/2027. A Vanessa giavischin nus ina bun'entschatta, bia satisfaziun ed in bien maun enten tgamunar il scolaresser dalla vischnaunca da Mustér.

Vanessa Derungs

Patrick Casanova

Patrick Casanova da Dardin entscheiva cull'entschatta digl onn da scola 2026/2027 sco niev scolast primar a Mustér. Nus havein plascher che Ti eis ina part da nies team e giavischin bia elan e plascher en Tia nova funcziun tiel scolaresser.

Patrick Casanova

Engraziament

Culla fin da zercladur 2026 han Bettina Flepp ed Urban Maissen bandunau l'administraziun communal, resp. igl uffeci da baghegiar dalla vischnaunca da Mustér. Urban Maissen segida aunc en in pensum minimal cugl uffeci da baghegiar. A Bettina ed ad Urban lein nus admetter in sincer e grond engraziament per lur stentas e lur grond engaschi per nossa vischnaunca e pil beinstar da nossa populaziun.

PURSCHIDA SINGULARA PER PAUCS DANERS

NUS ESSAN UNICS!

Golden Card

DIVERTIMENT E SPORT PER INDIGENS

Retratga dalla Golden Card

La Golden Card sa vegnir retratga naven dils 21 da matg 2026 cun ina confirmaziun da domicil, che vegn emessa dalla controlla da habitonts en Vossa vischnaunca, tier las pendicularas a Mustér ed ad Ursera ni tier il biro da turissem da SDT a Sedrun.

Confirmaziun da domicil

La confirmaziun da domicil sa vegnir retratga per immediat tier Vossa vischnaunca al spurtegl ni, tut tenor vischnaunca, sur la pagina d'internet.

Prezis

Carschi naven dil 16avel onn	frs. 333.-
Affons 6 - 15 onns	frs. 33.-
Affons entochen 5 onns	gratuit

dapli infos

Valeivel: 01-06-2026 - 31-05-2027

Per la quarta ga a Mustér

Sonda, ils 23 da matg 2026 ha la Secziun da catschadurs Péz Alpetta arranschau la 111avla radunonza da delegai dall'Uniun cantunala dils catschadurs da patenta dil Grischun. Suent 1983, 2001 e 2009 (organisaziun communabla cullas secziuns Vallatscha/Medel e Badus/Tujetsch) eis ei gia stau la quarta ga che quella ha giu liug a Mustér. Allas biebei 300 delegadas, delegai e hosps ha la secziun purschiu ina bein organisada radunonza ella halla da tennis dil Center Fontauna. Ina grond'exposiziun da trofeas e maletgs da catscha dil commember Ignaz Jacomet han embelliu la sala ed aschia dau ina bellezi'atmosfera da catscha alla radunonza. Per sia purschida – era cul program dalla sera cumbinaus cun ina buna tscheina – ei la secziun vegnida ludada grondamein dallas catschaduras e dils catschadurs.

Il comite d'organisaziun dalla radunonza da delegai dallas catschaduras e dils catschadurs grischuns a Mustér.

Da sen. Corsin Bisquolm, Lara Bergamin, Tomas Schmed, Victor Flepp, Carlo Monn, Giusep Columberg, Simon Bergamin e Hans Huonder. Foto mad

En biebei treis onns sa la Secziun da catschadurs Péz Alpetta festivar il giubileum da 100 onns. Il december 1929 eis ella numnadamein vegnida fundada sco Secziun da catschadurs Muraun Mustér. Entochen 1943 han era ils catschadurs da Tujetsch apparteniu ad ella ed entochen 1945 era quels da Medel. Dapi 1977 senumna la secziun Péz Alpetta. La secziun organisescha regularamein siu di da tgira, la catscha communabla, exerchezis da tir ed il tir intern.

Hans Huonder

< La tribuna culs exponentes dall'Uniun cantunala dils catschadurs da patenta dil Grischun ella bein decorada halla da tennis dil Center Fontauna. Foto Hans Huonder

62avla buorsa da cristallas e minerals

Igl 1. ed ils 2 d'uost 2026 ha l'Uniun Cristallina Mustér organisau per la 62avla ga la buorsa da cristallas e minerals el Center Fontauna. 69 cavacrappa ein separicipai. La buorsa a Mustér ei la suletta en Svizra che lubescha da commercialisar sulettamein cristallas e minerals anflai ellas Alps. Rodund 1400 personas han visitau la buorsa ils dus dis d'exposiziun. Culla participaziun dils cavacrappa, mo era cullas frequenzas, ei la presidenta dall'uniun, Vrena Werth, fetg cuntenza.

Hans Huonder

La buorsa da cristallas e minerals el Center Fontauna a Mustér ha giu liug uonn per la 62avla ga. Foto Hans Huonder

100 onns lingia da viafier Brig – Mustér

Ils 3 da fenadur 2026 eis ei stau exact 100 onns dapi ch'igl emprem tren ei carraus silla lingia da viafier da Brig entochen a Mustér. Ord la Viafier Furca-Alpsu da lu ei daventau la Viafier Matterhorn Gottard igl onn 2003.

La historia dil tschancun da viafier da Brig el Valleis entochen Andermatt ad Ursera e Mustér el cantun Grischun ei liunga ed interessanta enina. L'entschatta dalla construcziun da quella lingia da viafier datescha digl onn 1910. Lu ei la Viafier Brig-Furka-Disentis vegnida fundada. Suenter la fundaziun dalla «Compagnie Suisse du chemin de fer de la Furka (BFD)» ha la construcziun dalla lingia entschiet 1911. Già 1914 ha il tschancun Brig–Gletsch saviu vegnir surdaus a siu intent. Mo muort munconza da daners e problems tecnics ella construcziun dil tunnel sil Pass dil Furca ei il project sefrenaus. Suenter il concuors dalla «Compagnie Suisse du chemin de fer de la Furka (BFD)» ei il project vegnius reorganisau e la fin finala terminaus igl onn 1925 sin iniziativa ed engaschament dalla Viafier Visp-Zermatt (VZ). Sustegn ha ella retschiet dalla Confederaziun e dils treis cantuns. 1926

ha la niev fundada Viafier Furca Alpsu priu uffizialmeins en funcziun il tschancun da Brig a Mustér cun ina lunghezia da 96 km.

In di da fiasta

Ils 3 da fenadur 1926 ei staus in di da fiasta els cantuns Valleis, Uri e Grischun. Buca da far curvien che la Gasetta Romontscha (GR) dils 8 da fenadur 1926 ha rapportau detagliadameins digl emprem tren ch'ei carraus sigl entir tschancun da Brig a Mustér ed arrivau leu atras il tunnel construius ils onns avon. «Avon 14 meins ei la nova societad dalla Furca-Alpsu vegnida fundada; il matg avon biebein in onn ein las lavurs da reconstrucziun vegnidas lantschadas: E già marscha la nova viafier», scriva la GR.

Salid dils Vallesans emigrai

A moda fetg emozionala ha la GR commentau il mument ch'igl emprem tren ei arrivau atras il tunnel alla staziun a Mustér: «La vallada ses'arva e sco sin commando excloman ils viaggiaturs entusiasmai: Voilà Disentis. Uestg Georgius, societad da musica, chor viril ed ils students claustrals cun musica han bene-

Fiasta sigl areal dalla viafier a Mustér ils 3 da fenadur 1926. Foto Archiv cultural Tujetsch

Phot. Lang, Chun.

Einfahrt des ersten Zuges am Tag der Eröffnungsfestlichkeiten in Disentis.

Igl emprem tren neu da Brig arriva a Mustér ils 3 da fenadur 1926. Foto Archiv cultural Tujetsch

ventau il tren. Giu da Turtengia il canun che rampluna. Dils clutgers il salid dalla Baselgia, la vusch dils zenns renovescha la dedicaziun dalla lingia alla protecziun divina.» Delegaziuns dallas cumpignias da giuventetgna da Val S. Pieder, Sursaissa e Bosco – las colonias dils Gualsers – beneventan la gruppia costumada dil Valleis. «Ils Vallesans emigrai salidan ils Vallesans ch'ei restai en lur veglia patria», constatescha la GR.

Electrificaziun 1942

L'entschatta menava la viafier sur il Pass dil Furca. Lu era il tschancun da Mustér a Brig carrabels cumpleinamein mo duront il temps da stad. Cull'electrificaziun naven da 1942 e l'avertura dil tunnel da basa dil Furca 1982 ei il menaschi sur onn daventaus pus-

seivels. Dapi la fusiun dalla Viafier Brig-Visp-Zermatt culla Viafier Furca Alpsu alla Viafier Matterhorn Gottard igl onn 2003 ei il tschancun da Mustér a Brig ina part d'ina gronda reit da viafier d'impurtonza, buca il pli davos sco cor dil Glacier Express da renum mundial. Il pli ault punct dalla Viafier Matterhorn Gottard ei il Pass Alpsu sin 2044 meters sur mar. La viafier colligia pliras regiuns, cantuns e culturas linguisticas. Il tschancun da muntogna historic dall'anteriura Viafier Furca-Alpsu ei semantenius grazia ad amitgs dalla viafier. Dapi 2010 s'engaschan els per quel e per quei motiv ei quella colligiazion puspei compleinamein carrabla cun locomotivas a vapur e diesel.

Hans Huonder

Il viaduct dalla Viafier Furca-Alpsu ella Val Segnas a Mustér. Foto Felix Huonder

Mustér ei prompt per retscheiver igl emprem tren neu da Brig ils 3 da fenadur 1926. Foto Felix Huonder

«1799 – Revolta ella Cadi»

Dils 7 entochen ils 22 d'uoost 2026 ha l'Uniun Dentervals presentau nov ga il teater el liber «1799 – Revolta ella Cadi». Quei drama che sebasa sill'invasiun dis Franzos en Surselva ha fascinau trasatras.

Pressapauc dus onns ein passai naven dil mument che l'Uniun Dentervals, presidiada da Gion Hosang, ha decidiu da presentar in ulteriur teater el liber entochen che la premiera ha giu liug. Siat onns suenter il drama «La stria da Dentervals» ei suandaus igl uost il toc «1799 – Revolta ella Cadi». Autur da quel ei Hubert Giger staus, l'inscenaziun ei vegnida procurada da René Schnoz. Rodund 50 acturas ed acturs – affons e carschi – ein stai da vester silla tribuna naturala gest sper la claustra. Il toc ei vegnius embellius cun musica ed effects da tun e glisch. Quella mischeida e la grondiusa prestaziun dallas acturas e dils acturs ha la fin finala procurau per presentaziuns captivontas e fascinontas. La historia dall'invasiun dils Franzos en Surselva, cumbinada cun battaglias e la fin finala culla vendetga dils Franzos cun arsentar vitg e claustra, ei vegnida presentada en ina fuorma cun respect dil succediu avon pli che 200 onns, mo tonaton era cun scenas divertentas e dil mintgadi da lu.

Hans Huonder

Ils Sursilvans fan vendetga e mazzan ina partida schul dai franzos.

Ils Franzos ein arrivai a Mustér e pretendan la capitulaziun dils indigens.

Sco tiel toc «La stria da Dentervals» han ils affons era giugau quella ga differentas scenas.

Rodund 50 acturas ed acturs han presentau il drama sut tschiel aviert. Fotos Hans Huonder

Quater damondas a Vanessa Derungs

Vus essas dapi igl onn da scola 2026/27 la nova menadra dalla scola populara da Mustér. Tgei motivs han menau Vus a Mustér?

Suenter endisch onns sco scolasta superiura hai jeu resentiu il giavisch da bandunar la zona professiunala enconuschenta e ses'arver per novs impuls ed in niev svilup personal. Plinavon hai jeu grond interess per las differentas sfidas en ina funcziun da cader sco era per las tematicas durant la scolaziun da meina-scola. Ei caztga mei da sviluppar e promover ina scola romontscha en in liug sco Mustér che tgira tradiziuns, cultura e lungatg.

Sco magistra dil scalem superiur a Laax durant endisch onns enconuschis Vus bein las sfidas d'in menaschi da scola. Tgeininas ei quei il mument ed igl avegnir?

La scola sesviluppescha cuntinuadamein. Ella astga e sto s'adattar allas midadas ella societad, als basegns dallas scolaras e dils scholars ed agl enorm progress dalla digitalisaziun. Igl ei in spagat d'ademplier preten-siuns e giavischs dad affons, geniturs, persunas d'in-strucziun, politica e societad. Mo jeu vegn a far tut miu pusseivel pil beinstar dalla scola da Mustér cun tut sias acturas ed ses acturs.

Mustér ei in dils gronds menaschis da scola en Sur-selva. Tgei spetga sin Vus en quel e tgei astgan ils magisters e scholars spitgar da Vus?

Mei spetga ina nova incumbensa varionta cun bia re-sponsabladad. Plinavon selegrel jeu d'emprender d'en-conuscher novas persunas. Gl'emprem less jeu tedlar ed observar per capir la cultura, las tradiziuns e las fer-mezias da nossa scola. Caussas ch'ei in secumprovas vala ei da mantener, per autras anflein nus commun-blamein novas soluziuns. Ina communicaziun aviarta, ina buna collaboraziun ed in clima signaus da stema vicendeivla ein impurtontas valurs per mei. Jeu age-schel e meinel cun trasparenza, empatia e cordialitad.

Vus essas fetg attaschada alla natira, denter auter sco catschadura. Tgei porscha e tgei tschercheis Vus en special ella natira?

La natira porscha biars scazis pigl egl e per l'olma. Ella ei in liug da recreaziun, ruaus ed equiliber, denton era in liug che dat forza ed energia. La catscha pretenda atten-ziun, pazienza e responsabladad per la natira e pils animals. Quellas qualitads influenzeschan era mia te-nuta professiunala. Bunas decisiuns drovan temps, sen-sori e respect enviers ils concarstgauns e lur contuorn.

Intervista Hans Huonder

Vanessa Derungs

Vegliadetgna: 33 onns

Stadi civil: ledia

Professiun: scolasta superiura, meinascola.

Hobis: natira, sport, catscha.

Spisa e bubronda preferida: furtem betler ed aua.

Mia finamira persunala: viver cun cor.

Uniun samaritana Mustér

L'Uniun samaritana Mustér ha ina liunga tradiziun ed ei gia vegnida fundada igl onn 1903. Dapi varga 120 onns s'engascha ella per promover igl emprend agid, la prevenziun e la segirtad dalla populaziun. Quei engaschament ei restaus actuals entochen oz e representa il fundament dalla lavur dall'uniun.

Il mument dumbra l'uniun 26 commembras e commembers activs. L'intenziun principala ei da preparar persunas per reagir endretg en situaziuns d'urgenza e da segidar competentamein entochen che persunas professiunalas sorprendan il cass.

Las commembras ed ils commembers s'entaupan tiels exerchezis meinsils nua ch'ei vegn repetiu ed approfondau enconuschientschas d'emprem agid, reanimaziun, diever dil defibrillatur automatic (A ED) e mesiras da segirtad. Ils exerchezis pratics gidan a mantener la rutina e dar la segirtad necessaria per agir era en situaziuns pretensiusas.

In impurtont pensum dall'uniun ei l'organisaziun da cuors d'emprem agid. Quels cuors vegnan purschi a persunas privatas, menaschis, uniuns e persunas che sepreparan pigl examen da carrar. Ils participonts emprendan co reagir en cass d'accidents e malsognas acutas, co alar-mar e co prestar emprend agid entochen che persunas professiunalas arrivaran el liug.

Ultra da quei prestein nus survetschs samaritans a numerusas occurrenzas el vitg. Tier fiastas, concurrenzas da sport, concerts ni autras occurrenzas publicas stattan persunas scoladas a disposiziun per prestar agid immediat sche quei ei necessari.

L'Uniun samaritana Mustér porscha alla populaziun la pusseivladad da prender ad emprest mobilier da mal-

Il seracass vegn exercitaua regularmein, per exempel el rom d'in exerchezis regional.

Uniun samaritana Mustér

Suprastonza

Actuara:	Andrea Hosang
Cassiera:	Astrid Flepp-Manetsch
Cau tecnic:	Ursin Huonder
Responsabla pil mobilier:	Letizia Schmed-Flepp
Suppleanta:	Jessica Monn-Kresse
Revisuras da quen:	Seraina Bigliel-Bisquolm e Catarina Steger

sauns per persunas che basegnan agid suenter ina mal-sogna, in accident ni duront ina rehabilitaziun. Quei ei denter auter letgs da malsauns, sutgas da rodas, rollaturs, crutschas ed auters mieds d'agid. La finamira ei da sustener persunas pertuccadas e lur confamigliars el mintgadi cun ina purschida semplia e pratica.

Sper las activitads da scolaziun e da survetsch vegn era la cuminonza tgirada. Las seras d'uniun ed autras activitads rinforzan il spért d'uniun e creeschan in bien clima cun gronda impurtonza era en vesta agl engaschi voluntari.

L'Uniun samaritana Mustér ei adina aviarta per novas persunas interessadas. Enconuschientschas dil fatg ein buca necessarias; pli impurtont ei igl interess da gidar auters, la voluntad d'emprander ed il plascher vid igl engaschament voluntari. Interessents astgan bugen contactar nus e separticipar ad in ni l'auter exerchezis meinsil.

Dapli informaziuns anfleis Vus sut: www.samariter-disentis.ch

Uniun samaritana Mustér

*Impressiun d'in exerchezis da reanimaziun.
Fotos Uniun samaritana Mustér*

Avon 100 onns

Vendita de lenna.

La vischnaunca de Mustér venda 160 bialas plantas pégn signadas ora egi uaul de Sonduritg.

mesira de taxaziun ca. 300 m³

Reflectants persuerter veglien far lur offertas en scret, serradas cull'inscripziun «**Offerta de lenna**» entonchen ils 5 d'october o. corr. alla suprapostion communal.

Pli detagliu sclariment dat igl uffeci forestal com.

La suprapostion.

L'alp Magriel Mustér

(alp cumina)

vegn puspei schada vi per ina perioda de 5 onns:

1927, 1928, 1929, 1930, 1931

sco ils onns vargai conform al conclud de vischnaunca dils 2 d'october 1921.

Annunzias ein de far en scret entochen ils **23 de settember cor.** al chef d'agricultura sgr. **gerau**

Alois Desflorin.

La suprapostion.

Negozi de biestga.

Fiera de biestga a Mustér, 1 sett. 1926. L'emprema fiera d'atun fust vargada ella Surselva. Ils purs han persequitau siu decuors cun gronda atenziun. — Il ruasseivel aspectatur ha giu l'impressiun ch'ils marcadonts presents — ca 10 — hagian ualti gronda queida de cumprar. Ils prezis ein semovider 700 ed 1150 fr. Dals ca. 70 armauls ch'ein vegni catschai sin fiera ein entuorn 20 tgaus vegni vendi. Ina enzenza ch'ils purs dattan lur tiers mo nuidis per tals prezis.

A vista che grondas valladas vegnan a restar serradas pil negozi muort la zopplina, vegnan ils marcadonts a mantener lur pli gronda atenziun per nossa vallada. Quei sa buca esser de donn pils prezis.

Sin aults prezis savein nus denton deplorablamein buca specular. La pretensiun dils pli gronds pessimists, che nos tiers stoppien quellaga vegnir scugliai naven per fetg bass prezis, vegn denton prevedentamein buca a severificar. M.

Passagiers ed emigrants

che s'intresseschan dell'emigraziun els Stats uni dell'America septentrionala fan bein de s'annunziar immediat, en scadin cass avon ils 10 d'october tier

L'agentura generala

Societad aczionara Danzas & Cie.

Basel

Representant a Cuera:

Franz Conrad, Advocat

368 Casinoplatz.

(OP2334Ch)

Radunonza

dils possessurs della caseharia sura, Vitg Mustér
sonda proxima, allas 8 della sera. Impurtontas tractandas.

Igl ugan.

— **Pesca e catscha.** (Comm.) El district Rein-antierur ei quest onn vegniu extradiu 89 patentas de pesca (en quei 13 patentas jamnilas a frs. 7.— per jasters), che han purtau en al cantun frs. 1681. La catscha ha entochen oz il suondont resultat: patentas de catscha aulta extradiu 61, de catscha bassa (quella cuozza entochen ils 7 de dec.) entochun ussa 37, marcas de tgauns 21, patentas de pegliar tais 1, che porta, incl. las leschas e publicaziuns concernent la catscha, che scadin catschadur sto retscheiver encunter la taxa de 40 cts. entochen ussa al cantun frs. 3917.—

Mummas e giuvnas catolicas, sepertgirei de dar scandal!

La lamentaschun sur dil scandal public che mummas e giuvnas dattan entras lur sevestgir paganil ei generala e fundada pli e pli, era en relaziuns las pli pintgas. Sco dapertut, nua ch'ei setracta de defender cardientscha e morala, ha la Baseligia catolica era cheu alzau sia vusch, igl emprem ed il pli dad ault per advertir de quei prighel. Deplorablamein ei il camond della moda pli emperneivels per las feglias ded Eva che la vusch della Baseligia e dell'atgna conscienza.

Piars a Mustér-Vitg
ina

Ura d'aur

de braschlet. De remetter a

Jos. Schwarz,
Oberalp, Mustér.

Naschientschas e mortoris

Naschientschas

Emil ed Ida Maissen, naschi ils 18 da matg 2026, fegl e feglia da Katja Maria Maissen e Silvio Maissen.

Amalia Sofia Sialm, naschida ils 17 da fenadur 2026, feglia da Davina Sialm e Sandro Sialm.

Aylen Huonder, naschius igl 1. d'uost 2026, fegl da Silvana ed Andreas Huonder.

Mathis Emil Maurer, naschius ils 10 d'uost 2026, fegl da Linda Maag e Jan Maurer.

Mortoris

Ida Dermon-Deflorin, naschida ils 13 da fevrer 1944 e morta ils 6 da zercladur 2026.

Irena Lutz-Flury, naschida ils 28 da mars 1939 e morta ils 7 da zercladur 2026.

Kim Achterberg, naschius ils 23 da november 1975 e morts ils 9 da zercladur 2026.

Walter Jucker, naschius ils 28 da mars 1941 e morts ils 20 da zercladur 2026.

Thomas Hartung, naschius igl 1. da november 1963 e morts ils 21 da fenadur 2026.

Lucia Agosti, naschida ils 23 da settember 1963 e morta ils 29 da fenadur 2026.

*Il Survetsch archeologic dil Grischun ha intercuretg la casa sper la Pasternaria Goldmann. Tenor differentas scartiras setracta ei tier quella dalla pli veglia casa el vitg da Mustér.
Foto Hans Huonder*

Fin da redacziun dalla proxima ediziun dil Detg Denter Nus

La proxima ediziun dil Detg Denter Nus cumpara suandontamein:

miez december 2026 (fin da redacziun 13-11-2026)

A societads ed uniuns vegn purschii la pusseivladad da publicar rapports da lur arranschaments el Detg Denter Nus. Las contribuziuns ston vegnir furnidas per romontsch, las fotografias ston esser da buna qualitat. Ils termins dalla fin da redacziun ein indicai sura. detgdenternus@disentis.ch

Pusseivladad da plazzar reclamas el Detg Denter Nus

La vischnaunca da Disentis/Mustér sco purtadra ed editura dil Detg Denter Nus porscha allas interpresas indigenas la pusseivladad da plazzar reclamas el Detg Denter Nus. Quellas ston vegnir tarmessas per mail (detgdenternus@disentis.ch) mintgamai entochen la fin da redacziun (mira proxima ediziun). Ei vegn acceptau sulettamein documents finì cumpleinamein, vul dir tals che pretendan buca aunc lavur da grafica e correctorat.

Grondezias pusseivlas:

1/3 pagina	180 mm lad	78 mm ault	200.–
1/2 pagina	180 mm lad	118 mm ault	300.–
1 pagina	180 mm lad	238 mm ault	600.–

Administraziun communal

Via Cons 2
Caum postal 146
7180 Disentis/Mustér
081 920 36 36
admin@disentis.ch
www.disentis.ch

